

Medijska slika Ivana Pavla II kroz rizmu intervjuja Vittorija Messorija

Madžarević, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:464569>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA KULTURU I KULTURNE INDUSTRIJE
SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ
SMJER MEDIJSKA KULTURA

LUCIJA MADŽAREVIĆ

**MEDIJSKA SLIKA IVANA PAVLA II. KROZ
PRIZMU INTERVJUA VITTORIJA
MESSORIJA**

ZAVRŠNI RAD

MENTOR:
doc.dr.sc. IVICA ŠOLA

OSIJEK, 2019.

Sadržaj

SAŽETAK	1
1. UVOD.....	2
2. BIOGRAFIJA IVANA PAVLA II. PREMA KATOLIČKOJ TISKOVNOJ AGENCIJI BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE	3
3. MEDIJSKA SLIKA IVANA PAVLA II.....	5
4. STRUKTURA KNJIGE PRIJEĆI PRAG NADE PREMA VELIKIM TEMAMA	8
5. TEMELJNE VREDNOTE NA KOJE PAPA STAVLJA NAGLASAK	17
6. ZAKLJUČAK	21
LITERATURA.....	22

SAŽETAK

Prijeći prag nade djelo je Ivana Pavla II. u kojemu donosi odgovore na stara i nova pitanja koja drmaju katoličku Crkvu. Autor, Vittorio Messori glasonoša je društva te bez zadržke Karolu Woytili postavlja pitanja, ponekad i provokativna. Analizirajući medijsku sliku Ivana Pavla II. ovo djelo bogat je materijal za shvaćanje tko je bio prvi slavenski papa i zašto je tako omiljen u medijima. Je li njegova slika u medijima istinita ili iskrivljena? I zašto je takva kakva jest, pitanja su na koja rad pokušava iznijeti odgovor, analizirajući papina djela, riječi i vrijednosti koje naglašava.

KLJUČNE RIJEČI: PAPA IVAN PAVAO II., MEDIJI, SLIKA, INTERVJU

ABSTRACT

Crossing the Treshold of Hope is a book by John Paul II. in which he gives answers to old and new questions about the Catholic Church. The author, Vittorio Messori is a bandwagon, and without holding back, asks Karol Woytila questions, sometimes rather provocative ones. Analyzing the media image of John Paul II., this work is rich material when it comes to chapturing answers to who was the first slavic Pope and why is the media so fond of him. Is his image in media true or distorted? And why it is the way that it is, those are the questions this work is trying to answer by analyzing the Popes work, words and values that he emphasizes.

KEY WORDS: POPE JOHN PAUL II, MEDIA, IMAGE, INTERVIEW

1. UVOD

Služeći se komparativnom metodom i metodom analize , u radu propitkujemo kakva je medijska slika Ivana Pavla II. kroz prizmu intervju Vittorija Messori. Pod pojmom intervju Vittorija Messori misli se na knjigu *Prijeći prag nade* u kojoj papa u pismenom obliku odgovara na pitanja koja mu je pripremio Messori. Knjiga je izuzetno bogat materijal za shvaćanje slike Ivana Pavla II. kroz ovaj medij. Kroz rad ustanovit ćemo hipotezu da medijska slika Karola Wojtyła odgovara istini te da ona nije, ili je neznatno iskrivljena, ili pak promijenjena kroz druge medije. Zasluge za ovo između ostalog pripadaju karizmatičnosti i filozofsko-kazališnoj podlozi Ivana Pavla II. Međutim to bi bilo „živio razlog“ jer neosporno je da je Ivan Pavao II., papa koji je besprijeckorno promicao vrijednosti čovjeka, neprekidno u ratu pozivao na mir i uvijek naglašavao moralni napredak čovjeka. Na samome početku osvrnut ćemo se na život Karola Wojtyła, koja će nam pomoći u shvaćanju njegova puta i osobnosti u cjelini. Kroz poglavlja, analizirat ćemo prvu strukturu knjige *Prijeći prag nade* prema velikim temama, a zatim ćemo detaljnije iznijeti temeljne vrijednosti na koje papa stavlja naglasak. U radu će se koristiti kako enciklike tako i pisma koje je papa pisao, a odgovaraju problematici koja se tiče ovoga rada. Na kraju ponuđen je zaključak kao suma summarum svega navedenoga.

2. BIOGRAFIJA IVANA PAVLA II. PREMA KATOLIČKOJ TISKOVNOJ AGENCIJI BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Karol Jozef Wojtyła rođen je u Wadowicama, gradu 50-ak kilometara udaljenom od Krakova, 18. svibnja 1920. Nakon završetka studija na višoj školi "Marcin Wadowita" u Wadowicama g. 1938. Karol se upisuje na Jagiellonsko sveučilište u Krakovu. Osjetivši poziv na svećeništvo od 1942. pohađa u tajnosti predavanja na Teološkom fakultetu Jagiellonskog sveučilišta kao bogoslov Krakovske nadbiskupije. Nakon rata nastavlja studij na krakovskoj bogosloviji, koja je ponovno otvorena i Teološkom fakultetu Jagiellonskog sveučilišta sve do svog svećeničkog ređenja u Krakovu 1. studenoga 1946. Poznavajući Wojtyline iznimne sposobnosti i darovitost tadašnji krakovski nadbiskup kardinal Adam Stefan Sapieha Wojtylu šalje na daljnji studij u Rim, gdje postiže doktorat iz teologije (1948.) s tezom o nauku vjere u djelima sv. Ivana od Križa. Godine 1948. vraća se u Poljsku gdje obavlja službu kapelana u Niegowiću, a potom studentskog kapelana u župi sv. Florijana u Krakovu. Kasnije postaje profesorom moralne i etičke teologije na krakovskoj bogoslovi i Teološkom fakultetu u Lublinu. Kao nadbiskup sudjelovao je na Drugom vatikanskom koncilu (1962. - 1965.) pruživši važni prinos u izradi konstitucije *Gaudium et spes.*, 16. listopada 1978., Karol Wojtyła izabran je za Papu. Nakon punih 455 godina izbor je pao na ne-Talijana, prvog slavenskog papu u povijesti. Karol Wojtyła uzeo je ime trojice svojih prethodnika - Ivan Pavao II. Na blagdan Gospe Fatimske 13. svibnja 1981. na Trgu Sv. Petra u Vatikanu na papu Ivana Pavla II. izvršen je atentat. Na Ivana Pavla II. pucao je Turčin Ali Agca, teško ga ranivši. Papa je zadržan u bolnici na liječenju puna tri mjeseca, a bolnicu je napustio sredinom kolovoza. U siječnju 1992. Sveta Stolica priznaje Hrvatsku, a ubrzo su uspostavljeni i diplomatski odnosi između Svete Stolice i RH. Dvije godine kasnije, u rujnu 1994. Papa boravi u prvom posjetu Hrvatskoj kada, u tijeku rata za slobodu i samostalnost Hrvatske, izriče snažnu poruku pomirenja. Na svom 97. apostolskom putovanju u svibnju 1996. Papa je posjetio Sloveniju, a u travnju iduće godine Bosnu i Hercegovinu. 1998. godine u listopadu boravi u drugom posjetu Hrvatskoj, prigodom kojeg je u Mariji Bistrici proglasio blaženim slugu Božjega kardinala Alojzija

Stepinca. Na početku dvadeset i pete godine svoje papinske službe 16. listopada 2002. Ivan Pavao II. proglašava Godinu krunice i uvodi u najrašireniju marijansku molitvu na svijetu, krunicu pet novih otajstava koja je nazvao "otajstvima svjetla". Početkom lipnja 2003. Papa je ponovno, po treći put, u Hrvatskoj gdje je posjetio Dubrovnik (6. lipnja), Osijek i Đakovo (7. lipnja), Rijeku (8. lipnja) te Zadar (9. lipnja). U drugoj polovici lipnja 2003. posjetio je Bosnu i Hercegovinu i tom prigodom u Banjoj Luci proglasio blaženim slugu Božjega Ivana Merza.“ Shrvan mnogim bolestima, od kojih je najteža bila parkinsonova, koju stručnjaci pripisuju posljedicama atentata iz 1981. godine, Ivan Pavao II. još se na Uskrs 2005. pojavio na prozoru svoje radne sobe blagoslivljajući vjernike, te u srijedu 30. ožujka nakon toga, što je bilo njegovo posljednje pojavljivanje u javnosti. Nakon toga uslijedilo je pogoršanje njegova zdravlja i umiranje. Preminuo je 2. travnja 2005. godine. U pogledu beatifikacije sluge Božjega Ivana Pavla II., postulatura kauze predstavila je Kongregaciji za kauze svetaca ozdravljenje "od Parkinsonove bolesti" s. Marie Simon Pierre Normand, redovnice francuske družbe Institut des Petites Soeurs des Maternites Catholiques. Kao i obično opsežni Akti kanonske istrage, koja je regularno vođena, zajedno s detaljnim liječničko-pravnim vještačenjem, predani su 21. listopada 2010. Lijeničkom vijeću dikasterija za kauze svetaca da o njima daju svoj znanstveni sud. Njegovi stručnjaci, nakon što su proučili s uobičajenom temeljitošću svjedočanstva iznesena tijekom postupka te čitavu dokumentaciju, izjasnili su se u prilog znanstvenoj neobjašnjivosti toga ozdravljenja. Teolozi savjetnici, nakon što su dobili uvid u zaključke liječnika, pristupili su 14. prosinca 2010. donošenju teološkog suda toga slučaja i, jednoglasno, priznali kako je do čudesnog ozdravljenja došlo zahvaljujući zagovoru sluge Božjega Ivana Pavla II. 27. travnja 2014. blaženi papa Ivan Pavao II proglašen je svetim. (KTA, 2014.)

3. MEDIJSKA SLIKA IVANA PAVLA II.

Slika Ivana Pavla II., barem u Hrvata, obiluje zahvalnošću i divljenjem prema ovom svecu. U vremenu kad je prvi puta posjetio Hrvatsku, 1994., trećina zemlje bila je pod srpskom okupacijom. Papa je pozvao na pomirenje i na mir rekavši: "Danas sam ovdje, u hrvatskoj zemlji kao goloruki hodočasnik Kristova Evanđelja koje je navještaj ljubavi, sloge i mira." (Zagrebačka nadbiskupija, 2014) „Papa je došao k nama i ostao je za nas dragocjenim živim spomenom u riznici hrvatskih osjećaja i duboke vjere. „Njegov će lik ostati neizbrisivo upisan u hrvatsku povijest, jer nam je upravo u presudnom povijesnom razdoblju pružao sigurnost, učvršćivao nadu te nas hrabrio na ustrajnost u kršćanskom životu, na vjernost Evanđelju i vlastitim korijenima. „(Bozanić, 2014, 51) Iste, ratne '94. planiran je bio i posjet Sarajevu, ali obzirom na to da nitko nije mogao jamčiti sigurnost papi i hodočasnici, posjet je odgođen te je papa naknadno ostvario obećano 1997. godine, a svoj govor, koji je namijenio katolicima u BiH, te godine održao je u Italiji govoreći kao da je u Sarajevu, govor je prenosila bosanskohercegovačka televizija. Slika Ivana Pavla II. među Hrvatima sjajnija je zasigurno i zbog njegova pristupa Alojziju Stepincu. Iako će među mnogima ovaj papa naići i na neslaganje i otpor zbog istog slučaja, u istoj zemlji. „U njegovu proglašenju blaženim, kako nam je to poručio i papa Ivan Pavao II., »prepoznamo pobjedu Kristova evanđelja nad totalitarnim ideologijama; pobjedu Božjih prava i savjesti nad nasiljem i ugnjetavanjem; pobjedu praštanja i pomirbe nad mržnjom i osvetom«. Je li nam se uopće i mogla zbiti bolja priprema za ulazak u treće tisućljeće kršćanstva od proglašenja kardinala Alojzija Stepinca blaženim?“ (Bozanić, 2014, 62)

Promatrajući današnji pogled na pape i na crkvu, možemo uočiti značajne promjene u odnosu na sliku Ivana Pavla II. koja među Hrvatima lebdi kao u vakuumu, razlikujući se od cjelokupne priče iz koje dolazi. Hrvatima su crkve omražene, svećenici još više, ali pape, a pogotovu Woytila zaslužuje jedan zaseban status. Kao da predstavljaju neku zabavu za ljude, a ne da navješćuju Evanđelje kao i svi službenici ispod njih. Vjerovati danas poprima značenje privatnog pa se nerijetko spominje molitva sa samim sobom. „Tako je guranje Crkve i vjere u privatnost te nastojanje oko njezine nevidljivosti zamijenjeno paradoksom: religiji kao fenomenu, pa i Katoličkoj Crkvi, dana je

vidljivost, ali se osobno ispovijedanje vjere i dalje smatra nepoželjnim u javnosti (slučaj Blanke Vlašić), i podložno je pogrdama i osporavanjima. Taj paradoks ima svoju povijest i sidrište.“ (Šola, 2017, 460) Nije strano kako mediji stvaraju mišljenja većina, a s druge strane medijima nerijetko upravlja malena manjina. „Mediji mogu znatno pridonijeti stvaranju nepovjerenja, pa čak i odbojnosti u praćenju Crkve i religije. U slučaju Hrvatske prevagnula je “strategija stvaranja nepovjerenja” kada je posrijedi Katolička Crkva; unatoč statistički najbrojnijoj vjerskoj zajednici, ona se nerijetko prikazuje kao društveni parazit koji društvu samo uzima, a ništa ne daje. Da bi se to spriječilo i da bi se točno i uravnoteženo informiranje širilo unutar naroda mediji su nužni kao posrednici poruka, no utjecaj društvenih okolnosti (manjinski agresivni laicizam) na funkcioniranje medija neosporan je i obrnuto proporcionalan u svakodnevnom djelovanju, pa se takvi stavovi čine većinskima.“ (Šola, 2017, 464)

Kršćani imaju dužnost širiti Evanđelje, a posebno je važna, danas možda više nego prije, evangelizacija među nekršćanima pa shodno tom pozivu, u 21. stoljeću Crkva mora svoje poruke slati putem medija. Ali moramo naglasiti kako to danas nije ništa rjeđa pojava nego prije. Svaki je papa, sukladno svojem vremenu, koristio medije za komunikaciju, čovjek komunicira otkako postoji pa tako i pape putem pisama, knjiga, zatim radija, televizije, danas preko interneta. „Današnji kršćani pozvani su rabiti sva sredstva suvremenoga komuniciranja, a temeljno pitanje koje se postavlja pred nas kršćane kada se radi o medijima, je upravo ovo: “može li snaga naše vjere i ljubavi prema čovjeku biti jača od interesa kojima ga zarobljava zemaljski poredak”?“ (IKA, 2006) Ali problem, barem onaj zanimljiv ovome radu, nije u tome tko koristi ili ne koristi medije, nego kako se putem medija stvara slika u ljudskim umovima. Miklenić upozorava kako „u medijima imaju prostora samo oni novinari koji će svojim uratkom zadovoljavati određene interesne skupine. Možemo govoriti o političkim, ideološkim skupinama, o onim koji tobože misle unapređivati ovo društvo, a cilj im je razarati potku i tradiciju. Vodi se medijska hajka na Crkvu, djeluje jedan antiapostolat protiv kršćanstva. Svijest da se treba služiti svim sredstvima nije se probila čak ni u instituciju Crkve, a kamo li u vjerničke redove. Ta svijest, da treba koristiti medije koji dolaze s kršćanskom porukom, nije zaživjela.“ (IKA, 2006)

Prije nego prijedemo na analizu medijske slike Ivana Pavla II. kroz prizmu intervjua Vittorija Messoriya zaključno o medijskoj slici pape u Hrvatskoj možemo reći da je papa Ivan Pavao II. u Hrvatskoj omiljen, čašćen i hvaljen. Oni mediji koji ne podržavaju slične oblike izražavanja i mišljenja o papi govore nikako ili vrlo šturo. Primjerice na portalu Index.hr sveukupno se može pronaći 13 članaka koji spominju Ivana Pavla II., a među njima mogu se pronaći i naslovi poput: *Francuski sud odlučio: Mičite križ sa spomenika Ivanu Pavlu II.* S pravom se može reći da postoji problem u kreiranju slike u hrvatskim medijima. Međutim ne samo kod ispraznog stereotipiziranja ili neukog pisanja u političke ili ine svrhe, nego i u pozitivističkim člancima. Nazire se dojam da je Crkva kroz medije Hrvata ili sve naj, naj ili da je klišeizirani opijum za narod. Racionalna sredina se gubi ili je teško dostupna, odnosno treba dobro zagrebat i da bi se došlo do razumnog članka o ovoj temi koji kritički piše o onome što bi nas moglo zanimati. Šola također navodi kako „mediji u Hrvatskoj imaju iznimno pozitivan stav prema mnogim svećenicima i biskupima, karizmaticima, redovnicima i redovnicama, no to se događa na način da se aksiologiji daje prednost pred ontologijom, dobru ili dobroj osobi pred izvorom samog dobra, tako da medijski pozitivno promovirane vjernike, laike ili svećenike, nikakvom smišljenom zlovoljnom “strategijom” od ikona pretvaraju u idole, u “medijske zvijezde”.“(Šola, 2017, 472)

Prvo ćemo poglavlje završiti riječima Karola Woytile: “Ne bojte se novih tehnologija, suprotstavljanja svijeta, niti vaše slabosti ili nedostatnosti” (IKA, 2005)

4. STRUKTURA KNJIGE PRIJEĆI PRAG NADE PREMA VELIKIM TEMAMA

Prijeći prag nade prvi je put objavljena 1994. godine. Autor knjige je sam Ivan Pavao II., a postavljena pitanja priredio je Vittorio Messori, talijanski novinar pisac i vaticanolog, jedan od najprevođenijih katoličkih pisaca u svijetu. Messori je za talijansku državnu televiziju trebao voditi razgovor sa Svetim Ocem, radilo se o televizijskom intervjuu povodom petnaeste godišnjice otkako je Ivan Pavao II. postao papa. Spletom okolnosti do razgovora nije došlo, nego je papa Messori ovako odgovorio: „Iako Vam nisam mogao odgovoriti osobno, Vaša pitanja sam držao na stolu. Zainteresirala su me i mislim da na njih treba odgovoriti. Razmislio sam i od nekog vremena koristim ono malo slobodnih trenutaka koje mi ostavljaju mnoge obveze i odgovaram vam pismeno. Vi ste mi postavili pitanja i na neki način imate pravo na odgovore. Radim na njima. Poslat ću Vam ih. Učinite s njima ono što smatrate prikladnim.“ (Woytila, 1994, 9) U kontekstu medijske slike Ivana Pavla II. zanimljivo je usporediti medijski bogatu sliku sadašnjega pape, pape Franje koji je kameri rado viđen objekt. „Wojtyla se toga bojao. Zašto? Vittorio Messori, njegov ondašnji neformalni savjetnik za medije, pripovijedao je kako je papa Wojtyla je jedno ljeto u Castelgandolfu trebao dati prvi tv intervju u trajanju od jednoga sata. Kamere su već bili spremne, a režiser Pupi Avati samo što nije udario "klap", Wojtyla je odustao. Messori tvrdi kako se papa u zadnji čas priklonio mišljenju da bi pristajanjem na tv intervju papa bio sveden na "opinion makera" (stavotvorca) kakvih je na tisuće u medijskom prostoru, dok vjernicima ne treba još jedan opinion maker ili medijski brbljavac među masom postojećih, već trebaju Učitelja koji govori s autoritetom. Forma televizijskog intervjua nosi sa sobom opasnost desublimacije koja bi papu svela na komentatora dnevnih događaja ili religijskog opinionista (upravo je, prema Messoriju, u tu zamku upao papa Franjo).“ (Šola, 2019, 2) U kontekstu medijske slike, bilo pape Ivana Pavla II. bilo nekog drugog uvijek je prisutna određena komparacija u odnosu na njegovog prethodnika. Karakteristike komuniciranja pape Franje i pape Ivana Pavla II uspoređuje i Suzana Peran navodeći da „dok je Ivan Pavao II više inzistirao na „intenzitetu“ i snazi izričaja - na što bi se onda nadovezao „govor“ tijela, izražen ritmom i pokretima - papa Franjo kao da kreće od akcije, od gesti i tek onda oblikuje svoj govor. Da bi uočili razliku

spomenut ćemo govor pape Ivana Pavla II mafijašima na Siciliji u svibnju 1993. Papa im upućuje snažan poziv: „Convertitevi!“ - „Obratite se“.(Peran, 2014, 17)

Pitanja namijenjena, ipak pisanome intervjuu, bila su postavljena na talijanskom jeziku, a papa je odgovarao na poljskom, uz male izmjene, Messori objavljuje knjigu pod naslovom koji je papa sam izabrao, *Prijeći prag nade*. Ono što je papa u rukopisima perom podcrtavao u knjizi nalazimo ukošenim slovima. „Knjiga nema kritičkog (znanstveno-teološkog) aparata, osim što je na kraju donesen popis kratica, citiranih navoda iz Svetog pisma, dokumenata II. vatikanskog sabora i enciklika Ivana Pavla II. U svojoj se jednostavnosti može doista veoma lagano čitati, a sadržajem pruža prikladan sažetak kršćanske poruke i misli, pa na neki način može poslužiti kao “uvod u katoličku vjeru“.“(Mateljan, 1995, 98)

U knjizi Sveti Otac odgovara na postavljena, ponekad i provokativna, pitanja dajući time jedan novi svjetonazor kršćanima. Kako navodi Messori „knjiga je nastala iz kerigmatičke napetosti, iz prve objave i iz nove evangelizacije. Suočavajući se s njima čitatelj će razumjeti zašto nisu dodani nevažni komentar već značajnim riječima, prožetim strašću. I upravo ta *passion de convaincre* trebala bi, po Pascalu, biti obilježje svakog kršćanina: ona je, u svakom slučaju duboko obilježila ovog „slugu Božjih sluga“. (Woytila, 1994, 15). Osim toga knjiga je svojevrсни presedan, zato što je do tada tradicija bila da se pape obraćaju javnosti putem službenih djela ili govora. „U Papinim odgovorima čitatelj će pronaći jedinstven spoj osobnog povjerenja, duhovnih poticaja i aktualnih promišljanja kojim se otkriva – izravno, bez shema i filtara – vjerski i misaoni svijet“ (Verbum, 2009). Knjiga je strukturirana prema važnim temama, odnosno pitanjima koje Messori postavlja Svetom Ocu. „Teme o kojima se radi, odnosno pitanja na koja papa odgovara, nisu ni političke, ni sociološke, ni klerikalne naravi postavljene od nekog vaticanologa, nego se prije svega radi o vjeri, njenim sigurnostima i "sjenama". U temelju ove knjige nalazi se problem istine života. „ (Mateljan, 1995, 99) Ugrubo možemo reći da teme knjige, odnosno pitanja, idu kronološki od ontoloških, preko odnosa prema drugim religijama, katoličke Crkve danas, žena do nade u budućnost. Uz svako pitanje dolazi kratko obrazloženje pitanja ili nekoliko podpitanja koje novinar smatra važnima za temu ili želi da papa na njih odgovori. Nerijetko su pitanja provokativna, jer je autor, kako sam sebe naziva, glasnik svoga vremena te stoga govori u ime većine. Jedno od takvih je šesto pitanje u intervjuu: Ako Bog postoji, zašto se krije? Ili primjerice sljedeće, sedmo pitanje: Isus-Bog pretjerani zahtjev? Također deseto pitanje: Bog-Ljubav: Zašto onda toliko zla?

Zanimljiva, ali i iznimno važna su pitanja koja se odnose prema Crkvi, poput 23. pitanja: Zašto podijeljeni? Kao što je već spomenuto, pitanja su pomalo provokativna, ali i njihova struktura dobro je promišljena. Nerijetko se radi o žarišnim pitanjima ondašnje svakodnevnice poput ređenja žena ili homoseksualcima. Međutim, valja naglasiti kako knjiga i danas, ništa manje nego '94. nosi snažnu i vrijednu poruku za društvo. Za Italiju, za Hrvatsku i Europsku uniju. Međutim Mateljan navodi da ova pitanja jesu od velike važnosti, ali tek nakon ključnih upita o istinitosti i vjerodostojnosti katoličke vjere, o Kristovu bogočovještvu i uskrsnuću. Ako se za ono što katolici vjeruju ne može reći da je "istinito", ili ako Isus nije Krist i ako on nije uskrsnuo, onda su sva druga pitanja bespredmetna. (Mateljan, 1995, 99) Naime, današnji um odgovore na određena pitanja traži na pogrešnome mjestu. Papa besprijeckorno čitatelja upućuje na prava vrata pa se tako, karikirano rečeno, u 23. pitanju *Zašto podijeljeni* ne radi o rascjepu, nego dapače o jedinstvu. „U Europi, pitanje se postavlja svakako na drukčiji način. Unatoč tome, mogli bismo nabrajati mnoga svjedočanstva koja potvrđuju sve veću želju i traženje jedinstva kršćana.“ (Woytila, 1994, 161) Papa naglašava kako razlika između Katoličke i Pravoslavne crkve nije duboka, dok za one Crkve nastale iza Reforme treba priznati da je razlika mnogo jače naglašena jer su povrijeđeni neki osnovni elementi koje je Krist odredio. Papa govori i kako se nerijetko radi o različitim mišljenjima odnosno različitim tumačenjima Evandjelja, ali i „ti različiti načini razumijevanja i življenja vjere u Kristu, u nekim slučajevima, mogu biti i komplementarni: nije rečeno da se moraju međusobno isključivati.“ (Woytila, 1994, 160)

Osim podjele na ontološka pitanja, korelacije s drugim religijama i egzistencijalnih pitanja o Kršćanstvu, možemo navesti i Mateljanovu podjelu na a) Papa: znak izazov i otajstvo b) Nemoćni Bog filozofa i teologija križa c) Jedini put spasenja d) Nova evangelizacija) Na putovima jedinstva f) Odavde do vječnosti g) "Ne bojte se"!

S obzirom na to da su odgovori pitki i čitatelju pristupačni nema potrebe, a ni temelja za nekakvom drugom podjelom ili tumačenjem knjige. Naime papine su poruke jasne i dorečene te kao takve ne ostavljaju prostora za dvojbu. Ovo je važno za istaknuti u kontekstu medijske slike Ivana Pavla II. kroz prizmu Messorijevog intervjua, jer se upravo time stvara slika konkretnog i korektnog vođe Katoličke Crkve, čovjeka koji je nogama čvrsto na zemlji a svojom glavom dotiče nebesa, stoji prizeman, a pogled mu je uprt prema gore. U njegovim odgovorima nazire se širina otajstva, on čitatelju približava Njegovo prostranstvo i tajnu uz temeljnu poruku *Ne bojte se*. O ovoj istini bit će riječ u kasnijim

poglavljima.

Prva tri pitanja osobne su naravi, upućena upravo papi i jednim malim dijelom prema javnosti. Taj mali dio odnosi se upravo na to što je papa neosporivo i medijska osoba, javna osoba pa kao takav poprima interes javnosti za njegovu osobnost, navike i tome slično. Messori, kao glasonošu javnosti, zanima kako se papa osjeća u bijeloj haljini i kako mu je „sjediti na Petrovoj stolici“. A papa maestralno odgovara: Ne bojte se! To nisu prazne riječi. Duboko su ukorijenjene u Evanđelje. To su jednostavno riječi samoga Krista. Čega se ne trebamo bojati? Ne trebamo se bojati istine o sebi samima. „(Woytila, 1994, 23)

Na pitanje kako se moli papa, on indirektno kaže: pitajte Duha Svetoga! „Tako i Duh potpomaže našu nemoć. Doista ne znamo što da molimo i kako valja, ali se sam Duh za nas zauzima neizrecivim uzdasima“ (Woytila, 1994, 33) Za papu Ivana Pavla II. molitva je iskustvo koje uči za nas. Papa nije na ovo pitanje odgovorio nejasnim riječima ili metodama laicima nepoznatima. Za Duha Svetoga smo svi čuli, većina ga sakramentom potvrde primili, ali nerijetko se zaboravlja njegova uloga u molitvi pa se tako u današnjem multimedijalnom svijetu naglasak stavlja na samosvijest, na samopomoć. Iz reklama kriču neovisne, samostalne žene koje niječu išta nadljudsko pa se tako mjeri, iščitava, propisuje, osvješčuje a nitko više ne vjeruje. „Tko prihvaća Objavu, posebno Evanđelje, mora mu biti jasno da je bolje postojati nego ne postojati. I zato, na obzorju Evanđelja nema mjesta ni za kakvu nirvanu, apatiju ili rezignaciju.“ (Woytila, 1994, 38) Naravno, ovo je karikirana slika društva kojom želimo istaknuti medijsku sliku Ivana Pavla II. naspram spomenute. Jer kako drugačije proučavati i dalje interpretirati riječi jednog od najvećih svetaca dvadesetog stoljeća?

U sljedećoj skupini pitanja, od četvrtog do dvanaestog, Messori postavlja ontološka pitanja o Bogu i čovjeku. Ovu tematsku cjelinu započinje *in medias res* pitanjem Postoji li uistinu Bog na nebesima? Zatim traži odgovore na pitanja o postojanju Boga, dokazima istog, o tome zašto se krije, ako postoji te na koncu zašto toliko zla ako je Bog Ljubav? Kao što je već prethodno navedeno i ovdje nailazimo na neočekivani obrat prilikom odgovaranja na pitanja. Naime, na Messorijevo pitanje Postoji li uistinu Bog na nebesima, papa odgovara kako je to pitanje koje obuhvaća čitavu ljudsku egzistenciju, odnosno ono ovisi o raznim situacijama u kojima čovjek traži značenje i smisao vlastitog postojanja. Pitanje o postojanju Boga usko je povezano sa svrhom ljudskoga postojanja. To nije samo pitanje

razuma nego i pitanje čovjekove volje, dapače ljudskog srca. Ne treba se prepustiti jednostranom racionalizmu. Parafrazirajući profesora Šolu, u prilog ovome dodat ćemo kako pitanje postoji li Bog nema adekvatnog odgovora ili je on u krajnjem slučaju – ne, ne postoji. Zato što pitanje prvenstveno nije dobro postavljeno a s druge strane iziskuje upravo jednostrani racionalizam na koji upozorava Ivan Pavao II. Bog nema svojstvo postojanja i ne može postojati ili ne postojati. Postoji stol, olovka ili papir, ovdje je riječ o drugom pojmu i papa naglašava da sagledavajući stvari s pozitivističkog stajališta, pojmovi kao što su Bog i duša postaju besmisleni. Njima doista u okviru osjetilnih iskustava ništa ne odgovara(Woytila,1994,51) . I profesor, don Ante Mateljan govori o problemu postavljanja pitanja. „ Pitanje "ima li Boga?" jest dobro, ali ono ne stoji na prvom mjestu! Bolje je pitanje "tko je čovjek?" i od njega valja poći. (...)Teoretsko argumentiranje u korist Božje opstojnosti je valjano, ali je i veoma ograničeno, jer ostaje na spekulativnoj razini a ne dotiče konkretnu egzistenciju. Papa se stoga priklanja kršćanskom personalizmu, "integralnoj antropologiji" i filozofiji dijaloga, u kojima pronalazi nove mogućnosti za životniji govor o Bogu. Bog se, naime, "ne igra skrivača" s ljudima.“ (Mateljan, 1995, 100). Kada Messori upita Svetog Oca zašto se, ako postoji, Bog krije, papa demantira i njegovo pitanje i mogući očekivani odgovor svakog čitatelja. Naime, zaboravljamo da Bog „dalje nije mogao ići“ (Woytila,1994, 59) te da je u datom trenutku postao sablazan za Židove, što se iščitava u Prvoj Pavlovoj poslanici Korinćanima. Papa naglašava kako je Isus Krist postao „sablazan za Židove, ludost za pogane upravo zato što je Boga nazivao svojim Ocem, jer ga je otvoreno objavljivao u Sebi samome... Čovjek više nije mogao podnositi takvu blizinu i počeli su prosvjedi. Ovaj veliki prosvjed ima točna imena: prvi se zove Sinagoga, zatim Islam.“ (Woytila,1994, 59) Na koncu ove cjeline Messori pita što je to spasenje, što je to srce kršćanstva? Spasenje znači oslobođenje od zla, a zlo nisu samo nepravda, bolest ili katastrofe, tu se misli na oslobođenje od korjenitoga, konačnoga zla. „Svijet nema takve moći. Svijet koji može usavršiti svoje terapijske tehnike na raznim područjima nema moć da oslobodi čovjeka od smrti. Zato svijet ne može za čovjeka biti izvor spasenja.“(Woytila ,1994, 91) Ime Isus, Jeshua znači Bog koji spasava. Zato papa spasenje naziva srce kršćanstva, nadalje Sveti Otac u odgovoru na ovo pitanje naglašava kako je kršćanstvo soteriološka religija.

Sljedeća skupina pitanja odnosi se na druge religije. Donose obzor o tome kakav je stav Katoličke crkve prema nekršćanskim religijama i što one imaju zajedničko odnosno različito. Papu se u ovoj cjelini pita o mnoštvu religija, napose zašto toliko religija? Zatim

stav o Muhamedu, Budi i Židovstvu. Odgovore na ove pitanja Ivan Pavao II. daje bez zadržke, bez ikakvog superiornog stava i bez obezvrjeđivanja. Naprotiv, on odmah s početka postavlja stvari na svoje mjesto: „Vi govorite o mnogim religijama. Ja ću, naprotiv, pokušati pokazati što je osnovni zajednički element i zajednički korijen tih religija.“ (Woytila, 1994, 99) Papu se u ovoj cjelini pita o mnoštvu religija, napose zašto toliko religija? Zatim stav o Muhamedu, Budi i Židovstvu. Papa navodi da umjesto da se čudimo što Providnost dopušta toliko religija, više bismo se trebali čuditi mnogim zajedničkim elementima koji se u njima susreću. (Woytila, 1994) Osim bogatstva koje bi trebalo biti komplementarno, papa nudi i svojevrсна objašnjenja zašto na svijetu postoji toliko religija ili zašto jednostavno nisu svi kršćani? Naime i Drugi vatikanski sabor prepoznao je teškoće koje su se događale i nizale u prošlosti. Jedna od njih je, prema Ivanu Pavlu II., ta da „ako vjera u Krista i nalazi puta k srcima i umovima, ipak slika života u zapadnim društvima jest takva da postaje velika zapreka u prihvatanju Evanđelja. To je više puta spomenuo Mahatma Gandhi, Indijac i Hindus, na svoj način duboko evanđeoski, a ipak razočaran načinom na koji se kršćanstvo izražavalo u političkom i društvenom životu naroda. „ (Woytila, 1994, 100) Nije li ovo o čemu papa govori medijska slika kršćanstva? Ona koja se odašilje u svijet. „No postoje i drugačija mišljenja, da nisu samo mediji "krivi" za iskrivljavanje duha vjere i Crkve u društvu spektakla i eksploziji (novih) medija, već i sama Crkva i njeni službenici, na što je upozorio baš jedan od papabilisa, kardinal Gianfranco Ravasi. On proziva duge i dosadne propovijedi, pogotovo kada je vani plus 40 stupnjeva, nerazumljiv jezik, nepoznavanje suvremene kulture od strane klerika, te sve veći jaz između jezika službenih crkvenih dokumenata i razumijevanja prosječnog vjernika.“ (Šola, 2019)

Papa o Islamu i Muhamedu govori s naglaskom da se monoteističkim religijama mora pristupati drugačije u odnosu na mnogobožake. „Zadivljuje, na primjer njihova vjernost molitvi. Slika Alahova sljedbenika koji pada na koljena i predaje se molitvi bez obzira na vrijeme i mjesto, ostaje model za vjernike istinskoga Boga, posebno za one kršćane koji ne posjećuju svoje divne katedrale i mole se malo ili nikako.“ Papa ovdje pravi jasnu razliku u terminologiji, koja na prvu izgleda spontana ili je čak čitatelju neprimjetna, u prvom navratu spominje sljedbenike Alaha a zatim kršćane naziva vjernicima istinskoga Boga. Ovo je važno za razumijevanje medijske slike pape jer se između redaka može iščitati odnos prema drugim jednobožanskim religijama koji danas, sve više, dolazi u središte pozornosti. Naime, nije teško pronaći primjere u kojima pape poštuju druge, govore o

njima blagonaklono i tome slično, ali nerijetko u tome padnu u drugi plan istine koje mi (ili oni) živimo pa se od papa pravi izdajice, mekušce itd. Papa Ivan Pavao II. iako pišući u 1994. godini dobro prepoznaje, ili spretnije rečeno predviđa probleme sutrašnjice Naziva ih „konkretnim teškoćama“ (Woytila, 1994) te navodi da se ljudska prava i načelo vjerske slobode u nekim fundamentalističkim zemljama vrlo jednostrano shvaćaju. „Vjerska se sloboda shvaća kao sloboda nametanja prave religije svim građanima. Stanje kršćana u tim zemljama katkad je upravo dramatično. „

O Židovima, ili starijom braćom u vjeri kako ih naziva, papa govori kao o kršćanstvu najbližoj religiji. On u ovom poglavlju govori kroz prisjećanja na mladost i prijatelja Jerzya. Također je i pitanje bilo upućeno upravo sinagogi u Wadowicama. Papa ističe da je „antisemitizam veliki grijeh protiv čovječanstva te da svaka rasna mržnja neizbježno vodi ka gaženju ljudskoga dostojanstva.“ (Woytila, 1994, 118)

Sljedeća skupina pitanja odnosi se na dolazak trećeg tisućljeća Otkupljenja, ali s tihim naglaskom na sve manji broj kršćana koje su, prema nekim tadašnjim statistikama, trebali brojčano zaobići muslimani. Već onda su hinduisti bili brojniji od protestanata i grčko-slavenskih pravoslavaca zajedno. (Woytila, 1994, 122) Iako papa na svoj način „zanemaruje“ brojke koje mu Messori u pitanju postavlja, on naglašava kako se takve vrijednosti ne mogu pretočiti u brojke nego da je bit problema mnogo dublja. Govoreći o novoj evangelizaciji i njezinim izazovima u trećem tisućljeću papa, pozivajući se na encikliku *Redemptoris missio* ukazuje na zapreke koje se postavljaju na putu evangelizacije i na pojmove što se ponekad zlorabe osobito u novinarstvu. Iako „s druge strane raste uvjerenje da Crkve nema bez evangelizacije, ali takve koja će znati odgovoriti na stvarne duhovne potrebe ljudi i obogatiti njihov osobni i društveni život. Misionarski navještaj odgovara samoj biti Crkve, i on se ne može iscrpiti samo u tihom svjedočenju življenog kršćanstva. Ne može se živjeti samo za sebe, ljudsko postanje u kojem Bog zauzima središnje mjesto.“ (Šimunović, 2006, 101) U kontekstu nove evangelizacije papa važno mjesto daje mladima po čemu je uvelike skrojena njegova medijska slika. I papa kaže da mladi danas snažno traže Boga i traže odgovore iako su ti odgovori zahtjevni oni od njih ne bježe prije bi se reklo da ih očekuju. (Woytila, 1994, 140). „Zadaća je Crkve da kroz povijest hodočasti uz ljude na putu k Bogu, i to osobito s mladima, koji su nada budućnosti. Papa u mlade polaže velike nade, znajući iz vlastitog iskustva kako mladenački entuzijazam vodi i do heroizma.“ (Mateljan, 1995, 102-103) Ovu cjelinu Messori pitanjem a papa odgovorom završava temom komunizma, osvrćući se na posjete bivšim

komunističkim zemljama nakon (u nekima) više od 70 godina vladanja. Papa potvrđuje da je Božje djelovanje postalo gotovo vidljivo u povijesti našega stoljeća padom komunizma. „Crkva je dužna, na etičkom i moralnom polju, naviještati cjelovitu istinu o čovjeku. Papa upozorava ne samo na probleme na moralnom području, nego i na neutemeljena očekivanja da će se duhovna obnova, osobito nakon pada komunizma, dogoditi sama od sebe. Iako postoje neki znakovi obnove, osobito u Rusiji, ona je plod izuzetne herojske zauzetosti brojnih svjedoka vjere i mučenika, koje ne smijemo zaboraviti. Međutim, velika su opasnost brojne sljedbe koje raspolažu s enormnim materijalnim sredstvima i brzo se šire osobito istokom Europe.“ (Mateljan, 1995, 104) No treba se čuvati prevelikog pojednostavljenja. Ono što nazivamo komunizmom ima svoju povijest, to je povijest prosvjeda pred nepravdom. (Woytila, 1994) Čitajući ove retke dobiva se dojam kako iza pojedinih odgovora stoji barem osjećaj, ako ne i jasna sigurnost, o strahovitoj važnosti trenutka koji proživljavamo i koji nas može okrenuti na pravi put, ali i odvesti u propast. (Mateljan, 1995, 103)

Sljedeća skupina pitanja odnosi se na (ne)jedinstvo u Crkvi. Ovo je za Crkvu ozbiljan i zahtjevan cilj, ali sam je put proces koji treba postupno napredovati kroz zapreke bilo doktrinalne bilo društvene naravi što se tijekom stoljeća nakupile. Papa poziva da se riješimo stereotipa, navika i da otkrijemo jedinstvo koje zapravo već postoji. Na pitanje zašto smo uopće podijeljeni papa navodi dva moguća razloga, prvi, negativniji je grijeh, a drugi, pozitivniji je taj da su podjele možda i put koji je vodio i vodi Crkvu k otkrivanju mnogostrukih bogatstava, možda ta bogatstva drukčije ne bi ni došla na vidjelo. (Woytila, 1994). Čovječanstvo do jedinstva mora doći kroz pluralitet ovaj pristup papa drži sukladnijim Božanskoj mudrosti. Bit ekumenskog mišljenja je ona pape Ivana XXIII. Koji je običavao reći da je ono što dijeli Kristove vjernike mnogo manje od onoga što ih ujedinjuje. Nadalje po pitanju nove evangelizacije navodi se i Drugi vatikanski sabor jer je prilikom obljetnice njegova završetka na sinodi iznjedrila ideja Katekizma katoličke Crkve, a posebne zasluge za KKC idu Josephu Ratzingeru. Katekizam je objavljen 1992. te vrlo brzo postao bestseller potvrđujući tako veliku potražnju za ovakvim štivom koje bi se na prvi pogled moglo činiti nepopularnim.

Šesta skupina pitanja odnosi se na ono što je najvažnije: vječni život. Tih pet pitanja (od 28. do 33.) odgovaraju na moguće nejasnoće o vječnome životu, čemu služi vjerovanje u

Boga, o Evandjelju, obrani svakog života te o papinom motu koji je izabrao za svoj pontifikat Totus Tuus – sav tvoj. Messori otvoreno pita postoje li još raj, čistilište i pakao te zašto mnogi zaobilaze ovu temu kad je ona, po vjeri, poziv sudbina i konačni cilj čovjeka. Odmah na početku papa sugerira na Lumen gentium i njegovo osmo poglavlje, gdje se govori o eshatološkoj naravi putujuće Crkve i o sjedinjenju zemaljske Crkve s nebeskom. Zatim papa naglašava odgovornost, čovjek je slobodan i odgovoran. Njegova odgovornost je osobna i društvena i to je odgovornost pred Bogom. (Woytila, 1994, 193) Nadalje, smatra Ivan Pavao II. kako bi se čovjek mogao izgubiti u kozmičkoj dimenziji sa svojim osobnim životom, svojom sudbinom, sa svojom osobnom eshatološkom budućnosti, svojim rajem, paklom ili čistilištem. A osim čovjeka „izgubili su se i propovjednici, katehete, odgojitelji i izgubili su, dakle, hrabrost da prijete paklom. A možda su se i oni koji ih slušaju prestali bojati. Zapravo, čovjek ove civilizacije postao je slabo osjetljiv na posljednje stvari. „ (Woytila, 1994, 195)

Govoreći o eshatološkom putu Crkve, papa ističe kako moramo znati da je eshatologija već počela Kristovim dolaskom, dakle ona nije nešto što se tek treba dogoditi nakon ovozemaljskoga života. Time Ivan Pavao II. mijenja eshatološku perspektivu. Na Messorijevo pitanje postoji li pakao, papa daje mišljenje kako Crkva o tome nikad ništa nije rekla te ad je to jedino odgovarajuće stajalište kršćanina. Naime pozivajući se na Bibliju on daje navode iz Matejeva evandjelja kao i „pojam plamena koji pročišćava“. (Woytila, 1994, 197) Na kraju ove cjeline pitanja papa se dotiče žena te na kraju Marije, Isusove majke. Totus Tuus moto je kojega je papa izabrao za svoj pontifikat, a znači sav tvoj. Za njega totus Tuus više je od običnoga izraza pobožnosti i izrazito je kristocentrična. Majka Božja majka je svih nas, te je prožet ovom pobožnošću papa odgovorio na pitanje Žena u Crkvi koje je usko povezano s pravom na život svakog čovjeka. Po ovome je itekako prepoznatljiva medijska slika Ivana Pavla II. ali i po temeljnim vrijednostima koje je on izrazito naglašavao. Govoreći o ženama polako prelazimo na sljedeće poglavlje rada, a to su upravo temeljne vrijednosti. Također zadnja skupina pitanja iz knjige *Prijeći prag nade* spada u temeljnu vrijednosnu poruku Ivana Pavla II., to je *Ne bojte se*.

5. TEMELJNE VREDNOTE NA KOJE PAPA STAVLJA NAGLASAK

Sljedeće poglavlje rada obuhvatit će temeljne vrednote na koje Ivan Pavao II. stavlja naglasak, posebice u knjizi *Prijeći prag nade*, ali dotaknut ćemo se i vrijednosti koje su ovdje malo ili nikako spomenute, a postojeće malo proširiti, obzirom na to da je autor knjige sam papa, nije hvalisavo govorio o svim plemenitim vrijednostima koje zastupa. Ugrubo temeljne vrednote na koje papa stavlja naglasak možemo podijeliti na čovjeka, pravo na život i na *Ne bojte se*.

Kao što je ranije spomenuto papa u knjizi ubija dvije muhe jednim udarcem, odnosno dva pitanja vrlo spretno odgovara zajedno. Totus tuus nastavlja se temom žene. Marija Bogorodica jedna je od temeljnih vrijednosti u pobožnosti kršćanina te papa napominje kako aspekt marijanskoga kulta nije samo oblik pobožnosti ili štovanja, on je stav. Stav prema ženi kao takvoj. Nas obilježava sve veći feminizam, a u knjizi papa također ističe „kako je takvo usmjerenje reakcija na nedostatak poštovanja koje se duguje svakoj ženi.“ (Woytila, 1994, 227) Iako je pitanje žena snažno prožeto pitanjem prava na život ipak se ono u određenim točkama razdvaja i zahtijeva zaseban pristup (primjerice mogućnost ređenja žena u Crkvi).

Ovoga se , sveprisutnijega problema današnjice, papa doticao na razne načine, kao i u *Pismu ženama* iz 1995. godine. U pismu Ivan Pavao II. se obraća ženama, zahvaljuje im te nastoji obraniti njihovo dostojanstvo, ulogu i prava. Papa iskazuje otvoreno hvala, te direktnim govorom naglašava i opravdava formu pisma.

„Hvala tebi, ženo-majko, koja si krilo ljudskog bića u radosti i muci toga jedinstvenog iskustva, po kojemu si Božji osmijeh djetetu koje dolazi na svijet, vodilja njegovih prvih koraka, podrška njegovu rastu, uporišna točka na životnom putu. Hvala tebi, ženo-suprugo, koja neopozivo združuješ svoju sudbinu sa sudbinom muškarca u odnosu uzajamnog darivanja, u službi zajedništva i života.“ (Woytila, 1995, 93) Nadalje papa zahvaljuje ženi –kćerki i ženi – sestri koja daruje bogatstva svoje senzibilnosti obiteljskoj jezgri. U pismu je zahvala za osjećaje sposobne spojiti razum i osjećaje te na kraju papa ovu zahvalu završava: „Hvala tebi, ženo, zbog same činjenice što si žena! S percepcijom svojstvenom

tvojoj ženstvenosti, ti obogaćuješ razumijevanje svijeta i pridonosiš punoj istini ljudskih odnosa.“ (Woytila, 1995, 94) Osim posebne pozornosti prema ženskom pitanju, papa je često isticao vrijednost čovjeka kao takvog i ovo je jedna od temeljnih vrijednosti na koje papa u svojim djelima stavlja naglasak. „Čovjek, razumsko i slobodno biće, pozvan je promijeniti lice zemlje. U tom zadatku, koji je ustvari kulturni čin, i muškarac i žena od početka imaju istu odgovornost. U njihovoj bračnoj i plodnoj uzajamnosti, u zajedničkom zadatku upravljanja i vladanja zemljom, žena i muškarac ne odražavaju statičnu i jednoličnu jednakost, niti preveliku i konfliktnu razliku; njihov najprirodniji odnos, koji odgovara Božjem nacrtu, jest »jedinstvo njih dvoje«, odnosno uzajamna »jednodvojnost«, koja svakome dopušta da međusoban uzajaman odnos dožive kao dar koji ih obogaćuje i traži odgovornost.“ (Woytila, 1995, 96) Za Petrova ljubav (ex nihilo) polazišna je točka stvaranja. On navodi kako je za Ivana Pavla II. od iznimne važnosti čista interpersonalna komunikacija i međusobno darivanje muškarca i žene čine kontinuitet te Ljubavi, jer je stvaranje prema Ivanu Pavlu II. iskonski dar zbog pojavnosti čovjeka kao slike Božje. . Takav jedinstven odnos pokreće konkretno dobro i u dobru uživa.(Petrov, 2017, 231)

Osim *Pisma ženama* možda je značajnije Apostolsko pismo o dostojanstvu i pozivu žene prigodom marjanske godine, *Mulieris dignitatem* iz 1988. godine. „Gledano na svjetskoj razini, Pismo stiže u jeku razbuktanog feminizma, tj. izjednačenja žene s muškarcem na svim razinama socijalnog, kulturnog, ekonomskog i političkog života; u doba općeg odbacivanja svakog autoriteta, s naglašenim propadanjem institucije braka, privatizacije ljubavi, odbacivanja veličine žene i majke, a u crkvenoj zajednici sa zahtjevom da žena uđe u svećenički i biskupski red.“ (Fuček, 1989, 58) Prvi puta u povijesti jedan papinski dokument govori o ženi i u kontekstu medijske slike Ivana Pavla II. vrlo je važan i zanimljiv za razmatranje s obzirom na to da otad snažno na scenu stupa pitanje poznajemo li mi uopće ženu kršćanskoga nauka? Papa, ništa manje nego njegovi nasljednici, prati događanja u svijetu pa tako i pisma koja on piše (i kojima stvara svoju medijsku sliku, namjerno ili ne) nastaju u jeku feminizma, a kao njegove korijene papa smatra nepoštivanje žene. U *Pismu ženama* on probuđuje svijest o posljedicama toga, koje nisu samo razbuktale feminstkinje koje nerijetko više sputavaju nego što promiču prava žene, prave posljedice za podneblja koja institucionalno ugrožavaju prava žena papa vidi u kažnjavanju dara majčinstva kojemu dugujemo svoju opstojnost. Ali vrlo je značajno da se naprotiv svega u ovoj „stvarnosti rađa se istinska teologija žene. Ponovno se otkriva njezina duhovna ljepota, njezin osobiti duh, ponovno se određuju temelji za učvršćenje

njezina položaja u životu ne samo obiteljskom nego i društvenom i kulturnom.“ (Woytila, 1994, 228) Zanimljivo je kako razvoj ženskih prava kroz povijest papa u *Pismu ženama* naziva hodom, što je začuđujuće proročki u odnosu na aktualne koji danas hodaju. Misli se prvenstveno na hod za život i hod za slobodu. Možda je ovdje došlo do slučajne igre riječi tijekom godina, ali jedno je zasigurno ostalo isto; stav katoličke Crkve o pobačaju. „Dakle, odbijajući čvrsto formulu pro choice treba hrabro stati na stranu formule pro woman, to jest, za izbor koji bi doista bio u korist žene. Jer upravo ona plaća najvišu cijenu ne samo za svoje majčinstvo nego još više za njegovo uništenje, to jest, za prekid života začetog djeteta. „(Woytila, 1994, 218) Papa Ivan Pavao II. danas bi morao imati vrlo oštriju retoriku ako bi ga se pitalo o pobačaju. Iako on sam drži da se u ovakvim raspravama radi o pravoj „opsesiji koja je zahvatila svijet, danas s pravom možemo reći da se duboko ukorijenila u naše društvo da više ne vidimo njezine prave razloge i ne možemo jasno iščitati zle namjere koje izviru iz toga. Na transparentima, hodajući za slobodu, slobodno se obeščašćuju svete riječi „ovo je moje tijelo.“ „Pravo na život je temeljno čovjekovo pravo. O "opsesiji" koja je zahvatila svijet, papa misli da se veće nepravde ne može ni zamisliti, ubojstvo najnevinijega koji nema nikakvog načina da se obrani! Ne prihvaća li se tako implicitno princip da je dozvoljeno ubiti, nasuprot pete Božje zapovijedi, stvarajući tako temelje za strašna zlodjela, potom opravdavana rasnim, klasnim i inim idejama. Obnova svijeta temelji se jedino na poštovanju Božjeg zakona, odnosno na "odgovornom roditeljstvu", suobličenom Božjem očinstvu, koje ima svoj najviši izraz u sebedarju, odnosno u utjelovljenoj Ljubavi!“ (Mateljan, 1995,104-105) Papa Ivan Pavao II. bio je dosljedan u svojim nastojanjima obrane života i u moralnim pitanje, zbog čega su ga mnogi nazivali i konzervativcem koji se ne snalazi u novom vremenu. U enciklici *Evangelium vitae* najznačajnije se ističe njegov stav o pobačaju, u njoj je oštro osudio zakone koji dozvoljavaju pobačaj. Naglašavao je kako pitanje života i njegove obrane nije samo za kršćane, ono je za sve. „Papa se zauzimao za kulturu života nasuprot kulturi smrti. Kako nije bio popustljiv oko pobačaja, tako je bio odlučan protivnik i umjetne oplodnje, eutanazije, smrtne kazne, zlorabe ljudskih embrija, kloniranja, smatrajući kako čovjek ne smije stati na mjesto Boga. Također je bio odlučan protivnik bilo kakva izjednačavanja zajednica osoba istog spola s bračnom zajednicom.“ (Despot, Šerić, Tomašević, Jurišić, Brajdić, 2005, 75)

„Ne bojte se!“, krik je kojim je papa počeo svoj pontifikat i po tome će ga pamtiti vjerojatno zauvijek. Govoreći o vrednotama na koje papa Ivan Pavao II. stavlja naglasak,

poruku *Ne bojte se* možemo svrstati među glavne. Papa u knjizi *Prijeći prag nade* objašnjava kako poziv „Ne bojte se!“ treba čitati u širokoj dimenziji, to je poziv svim ljudima od Istoka do Zapada, Sjevera i Juga. Svima papa govori da pobijede strah od sadašnjega stanja. „Zašto se ne moramo bojati? Jer je Bog otkupio čovjeka.“ (Woytila, 1994, 231) Ako ni po čemu, po ovome je zasigurno prepoznata slika Ivana Pavla II. Poručujući svima „Ne bojte se!“ papa je svjestan da se suvremeni čovjek teško vraća vjeri, jer ga straše moralni zahtjevi što ih vjera stavlja pred njega. Poput Isusa, koji svoje učenike priprema na sve moguće teškoće, on ne poništava zahtjevnost Evanđelja, ali potvrđuje svu njegovu istinu i otkriva kako „ono što traži ne nadilazi čovjekove mogućnosti.“ (Woytila, 1994, 234) I naposljetku papa dodaje: „Vrlo je važno prijeći prag nade, ne zastati pred njim nego prepustiti se vodstvu.“ Na Messoriјеvo pitanje je li današnjem čovjeku vjerovati teret te proizlazi li iz toga strah nauštrb kojeg je papa rekao ne bojte se, Woytila sažima svoj odgovor u paradoks. „Da bi se suvremeni čovjek oslobodio straha od sebe samoga, od svijeta, od drugih ljudi, od zemaljskih sila, od tlačiteljskih sustava, da bi se oslobodio svih simptoma ropskoga straha u odnosu na onu jaču silu, koju vjernik zove Bogom, treba mu poželjeti od sveg srca da nosi i njeguje u svom srcu istinski strah u svom srcu istinski strah Božji, koji je početak mudrosti.“ (Woytila, 1994, 238-239) Ovakav strah papa naziva stvaralčkim strahom, ali nikad razornim. On rađa svece.

6. ZAKLJUČAK

Kao rezime svega navedenoga, možemo reći da je medijska slika Ivana Pavla II. krojena prema istini i stvarnosti. Ako govorimo o medijskoj slici pape kroz prizmu intervjua Vittorija Messorija, možemo zaključiti isto. Papa je sam odgovarao na pitanja, novinarove izmjene su male i zanemarive, dakle slika Ivana Pavla II. kroz prizmu ove knjige odgovara istini. Čitatelju se može svidati ili ne. Dalo bi se govoriti o izboru pitanja ili o onima koje se malo ili nikako ne spominju, upravo iz tog razloga proširili smo rad koristeći se drugom literaturom ili uspoređujući izrečeno u knjizi i u primjerice enciklikama i drugim objavljenim dokumentima. Lako je moguće da čitatelj u našem radu neće pronaći odgovor zašto je, na koncu, papa Woytila ljudima tako drag? Mnoge su ga posebnosti obilježile, od početka njegova pontifikata do smrti. Prvi je papa Slaven i iza sebe ima potkovanu filozofsku i kazališnu podlogu. To, ipak ne pobija činjenicu da je medijska slika ovog pape vrlo blizu ili jednaka onome što on jest. Naravno mnogi su kriteriji subjektivni i ne može se o njima poopćeno zaključivati. To bi već bila generalizacija, ali s pravom možemo zaključiti da je medijska slika Ivana Pavla II, barem u Hrvatskoj ono što je papa uistinu bio. Ovo je i svojevrsni fenomen hrvatskoga novinarstva jer se govoreći o Ivanu Pavlu II, sadržaj gotovo u potpunosti svodi na njegovo djelovanje ili na njegove riječi, bez puno polemike, ali ipak dostatno, zanimljivo i vrijedno čitanja i pozornosti. U kontekstu medijske slike stvorene kroz prizmu ovog intervjua možemo utvrditi da je to slika konkretnog i korektnog vođe Katoličke Crkve, čovjeka koji je nogama čvrsto na zemlji a svojom glavom dotiče nebesa, stoji prizeman, a pogled mu je uprt prema gore.

LITERATURA

Woytila, Karol (1994), *Prijeći prag nade*. Zagreb: Mozaik knjiga

Despot Z., Šerić M., Tomašević S., Jurišić M., Brajdić D. (2005), *Ne bojte se!*. Zagreb: Večernji list

Woytila, Karol (1995), *Pismo Ženama*, http://obitelj.hbk.hr/datoteke/im_pismo-zenama.pdf pristupljeno 24.6.2019.

Šola, I. (2017). 'Slika vjere i Crkve u hrvatskim medijima', *Crkva u svijetu*, 52(3), str. 459-474. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/188975> (Datum pristupa: 20.06.2019.)

Petrov, E. (2017). 'Iskonski antropološki put ostvarenja čovječnosti u misli Ivana Pavla II.', *Obnovljeni život*, 72.(2.), str. 225-237. doi: <https://doi.org/10.31337/oz.72.2.6> (Datum pristupa 23.6.2019)

Karol, Woytila (1980) *DIVES IN MISERICORDIA*. Dostupno na http://www.zupa-svanastazija.com/images/dokumenti/Dives_in_misericordia.pdf pristupljeno 24.6.2019.

Bozanić, Josip (2014), *Papa hrvatske nade*. Zagreb: NADBISKUPSKI DUHOVNI STOL

Reljac, V. (2013). "Kršćanski feminizam" u nauku pape Ivana Pavla II.', *Crkva u svijetu*, 48(2), str. 169-188. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/105405> (Datum pristupa: 20.06.2019.)

Šola, Ivica (2019) JE LI PAPA FRANJO MEDIJSKI I DOKTRINARNI REVOLUCIONAR?

Mateljan, A. (1995). 'Prijeći prag nade', *Crkva u svijetu*, 30(1), str. 98-105. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/52281> (Datum pristupa: 17.06.2019.)

Fuček, I. (1989). 'Mulieris dignitatem — teološki naglasci', *Obnovljeni život*, 44.(1.), str. 58-66. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/53366> (Datum pristupa: 22.06.2019.)

Peran, S. (2014). 'Odnos obitelji i medija u papinskim porukama za Svjetski dan sredstava društvene komunikacije', *Nova prisutnost*, XII(2), str. 261-277. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/125630> (Datum pristupa: 22.06.2019.)

Katolička Tiskovna Agencija , <http://www.ktabkbih.net/info.asp?id=43884> pristupljeno 18.6.2019

Verbum, <https://verbum.hr/> datum pristupa 18.6.2019.

Informativna katolička agencija, <https://ika.hkm.hr/> datum pristupa 17.6.2019.

Zagrebačka nadbiskupija, <http://www.zg-nadbiskupija.hr/> datum pristupa 18.6.2019.